

Germanor

Informatiu Cultural Valencià

PREU: 0 € (si, si, zero.)

CREVILLENT -DÉNIA

Extra de Març 2023

Segon encontre de germanor cultural en la nostra Comunitat Valenciana, impulsat per associacions culturals valencianes

GERMANOR EN DÉNIA

Segonencontre de germanor cultural en la nostra Comunitat Valenciana, impulsat per associacions culturals valencianes com "l'Associació Cultural de les Comarques de l'Antic Regne de València" (Crevillent), "Associació Cultural Roc Chabàs la Marina" (Dénia), esta vegada a segut en Dénia capital del Marquesat de Dénia, el dissabte passat dia 25 de març, va ser un gran rotunt èxit, a on varen vindre gent de València, Crevillent i d'atres comarques valencianes, visitarem el castell a on la nostra Real Senyera va estar presidint la visita en diferents llocs del castell, quan va finalisar gojarem d'un bo menjar de paella feta per Carles Sendra, i una tertúlia molt distendre. Ara a per el tercer encontre de germanor cultural i històric.

Breu aproximació històrica al Castell de Dénia

Hi ha que destacar, que este promontori sobre el que s'assenta, d'uns 70 metros d'altitud, ha segut estratègic per al desenroll de les diferents civilitzacions que han ocupat el territori de lo que hui nomenem Dénia. I ha segut estratègic perque la seua ubicació i situació, oferix grans possibilitats de vigilància i defensa del territori circumdant.

Es documenten d'època romana, diferents vestigis arquitectònics i conjunts arqueològics. Destaquen, el basament de la Torre del Galliner -en el carrer Fora Mur-, en grans sellars; o els estrats inferiors de la Torre del Mig -d'època andalusí almohade, entre els Vergers de d'Alt i de Baix-, en materials d'època republicana.

Pero, el promontori no es convertix en castell fins a ben entrada l'època migeval andalusí. La ciutat de Daniyya, no apareix en el Pacte de Tudmir de l'any 713 -dos anys despuix de l'entrada dels primers nortafricans en la Península ibèrica-, encara que va pertànyer al territori de Tudmir fins a finals del segle X, si atenem al text d'Ar-Razi -que parla de les terres de la zona alacantina-, i la geografia d'Al-Udri. Segons estos dos autors, Daniyya tenia un port molt bonic i antic, que pertanyia a l'administració de Tudmir.

La ciutat ya apareix citada en les fonts documentals a partir del segle X, quan Abderramán III, funda unes darassanes i utilisa la ciutat com a port, i com a defensa del territori contra els fatimites. Durant el segle XI, Al-Àndalus es va dividir en regnes autònoms, que varen rebre el nom de taifes -que en àrap significa grup o bando-.

Dénia va ser elegida com a capital del regne independent del saqqaliba Muyahid, en l'any 1012, i va començar a desenrollar-se com a núcleu urbà, fiscal i administratiu de la zona.

El geógraf al-Idrisi ya destaca en la seua obra, que Daniyya tenia una alcassaba -castell-, pràcticament inaccessible. Per tant, serà en esta época quan es desenrollen les muralles que tanquen el recint fortificat del castell. En l'alcassaba de l'edifici deuria trobar-se la residència dels reis musulmans.

L'estructura urbana de la ciutat és clarament migeval islàmica. L'alcassaba és un recint tancat poligonal -albacar-, en vàries portes d'accés i torres de guaita.

Daniyya és en estos moments una gran potència marítima i comercial, en l'incorporació de les Illes Balears al domini de la Taifa, com demostra el fet de que acunyà la seua pròpia moneda. Va ser una de les taifes més importants del Sharq al-Àndalus.

Pero esta bonança no durarà eternament i el sistema va derivar en conflictes interns entre musulmans. Ademés, els musulmans no podien permanéixer tranquils perque a principis del segle XIII, una nova amenaça externa, alimentada pels quantiosos impostos pagats pels musulmans, amenaçava en acabar en el poder musulmà en la ciutat de Daniyya. Es tractava dels regnes cristians.

L'intervenció del rei Jaume I en el sur del Xúquer es va iniciar a principis de l'any 1239, pressionant sobre el Castell de Bayren -Gandia-. La conquesta cap al sur, en l'adquisició de nous territoris interiors, semblava garantida i imparabile.

El castell ya era una plaça forta i per això, el rei Jaume, esperava un sege llarc i penós. Es va encomanar a Pere Eiximen d'En Carròs, la conquesta de la ciutat. En maig de 1244, En Carròs, havia conseguit l'acceptació de la rendició de Daniyya, gràcies al sege que hauria segut somesa per les tropes cristianes.

Pero els problemes no varen sorgir en la conquesta, varen aflorar durant la repoblació, que va ser lenta i incompleta. Segons el *Llibre del Repartiment*, les donacions a nous pobladors varen ser escasses.

Per tant, es va intentar agrupar a la reduïda població en un recint més apropiat per a les seues necessitats. Este recint elegit en 1297, va ser res menys, que el propi castell. Pero els habitants renegaren d'esta opció i no ocuparen l'albacar.

Per lo tant, poques ventages degueren produir-se en les mides, per a que els repobladors es negaren a pujar a l'albacar.

Per a conseguir la definitiva pujada a l'albacar la jurisdicció de l'alcait -poder militar-, es va vore tan llimitada, que fins i tot els habitants, pogueren dispondre de la clau de la porta d'entrada al recint amurallat. Els habitants que varen entrar en el castell estima que eren un número d'uns 1000 i l'espai ocupat no més de quatre hectàrees.

En la fundació de la nova ciutat -hui coneguda com a vila vella-, es va construir també la pròpia església, -dins del recint del castell, de la que tenim escasses dates. Sabem que posseïa el seu propi cementeri.

Seria d'estil gòtic, relativament menuda, en vàries capelles dedicades a diferents sants. Estava situada, l'església, d'alt de la ciutat, just als peus de l'últim anell amurallat del castell, prop de l'actual Punta del Diamant -Torre Baluart-.

Les fonts documentals més antigues informen d'una sèrie de reformes realitzades en l'últim terç del segle XIV, en el Palau Vell -posterior Palau del Governador-. Per tant, si es varen fer reformes, és perque existia un recint palatí en anterioritat, que hui desconexim.

En el segle XV, es construïx la Torre del Consell, que ademés de tindre una funció defensiva -indicada per les obertures adaptades a l'artilleria-, pareix que tenia una atra funcionalitat de caràcter civil, ya que la tradició nos diu que en esta torre gòtica es reunia l'antic Consell Municipal de la Ciutat de Dénia.

Gràcies al testament del Duc de Lerma-Marqués de Denia, sabem que baix el seu mandat va haver una ampliació i reformes del Palau del Governador a finals del segle XVI i principis del segle XVII. En el quint Marqués de Dénia, Francisco de Sandoval i Rojas, privat del rei Felipe III, el castell va ser reedificat.

Per a la celebració de l'enllaç de Felipe III en Margarita d'Àustria, es varen desplaçar a Dénia i es varen hostajar en el Palau del Governador.

En el segle XVII, les reformes varen continuar. Es documenta la realització d'una escalinata i l'instalació d'una estàtua del Marqués de Dénia, tractant d'embellir la residència noble.

Dénia, va vore en els seus propis ulls en el 1705, com una volta arribat a la ciutat l'Archiduc Carles d'Àustria, va ser proclamat com a rei d'Espanya, en el nom de Carles III.

El General Basset -del bando austriaciste-, va utilitzar el recint fortificat com a refugi de les seues tropes.

La ciutat va patir tres seges importants, en els estius de 1705 i 1707 -el de 1707 va succeir dies despuix de saber el resultat de la Batalla d'Almansa, en la victòria de l'eixèrcit Borbó- i en novembre de 1708.

Este tercer sege va ser definitiu per a la sòrt del bando austriaciste, i l'assalt al castell es va consumir en la total capitulació de la ciutat.

La Guerra de Successió va sagnar la fortificació de manera desmesurada, portant-la pràcticament a l'estat d'arrasament. A partir d'este moment el castell pert la seua funció de residència nobiliària.

La vila vella va ser demolida, i en ella, l'arquitectura gòtica civil i religiosa desapareixia. L'antiga església gòtica de la ciutat vella va ser derribada a mitat del segle XVIII.

Les muralles varen quedar en mal estat en molts punts del seu llenç. El Palau del Governador va quedar arrasat.

Pero a mitat del segle XVIII, es varen realisar alguns treballs de manteniment de la fortificació.

Una volta esclatada la Guerra contra el francès, Dénia i el seu castell, passaren a mans franceses en 1812. Els francesos com sabien que els anglesos atacarien per mar, varen reforçar la seua situació en la bateria de la Mar.

Per això l'intent anglo-holandés de conseguir Dénia, va fracassar front al castell.

Pero en 1813, els canons anglo-holandesos varen colpejar de nou el castell. Esta volta si que varen tindre èxit, ya que el comandant francès va capitular.

En novembre de 1845, es va declarar com a punt fort de tercera categoria el Castell de Dénia, sent com a tal dotat en un governador i un ajudant segon.

La Real Orde de 22 de giner de 1859 va dispondre l'abandó i derrocament de vàries fortificacions i entre elles la de Dénia. A l'efecte, una companyia d'ingeniers va arregar els canons, la pólvora, les bales, les bombes i tots els pertrets de guerra que existien en esta plaça, que eren molts i acabada esta tasca, va quedar abandonat, definitivament.

Dèu anys més tart es va vendre a uns particulars, passant a ser propietat privada. Es va convertir en una finca agrícola gràcies a la creació de bancals aprofitant el derrocament de l'arquitectura de la ciutat vella, per a fer murs de pedra en sec.

Varen aparéixer nous terrats que foren totalment plantats de vinyes, per a cultivar vinya moscatell i produir pansa.

Terrats que, encara hui, nos oculten gran part de l'urbanisme de les diferents civilitzacions assentades en el promontori, en diferents époques de la nostra truculenta història.

A mitan del segle XX l'Ajuntament de Dénia l'adquirí. És llavors quan va substituir les plantacions de vinyes per una densa plantació de pins, tan característica del paisatge actual.

En el Castell de Dénia, tres dècades despuix de començar les excavacions arqueològiques, queda molt per descobrir baix els màrgens i bancals, a pesar dels grans avanços realisats en els últims anys.

El túnel del Castell de Dénia

El túnel del Castell de Dénia comunica la Plaça del Consell en la Ronda de les Muralles. Des de la seua rehabilitació en l'any 2011, el manteniment i l'apariència d'este pas baix les dependències del castell de Dénia ha millorat considerablement, augmentant la neteja i la seguretat, que abans es tiraven en falta.

La creació del túnel del Castell de Dénia es remonta als anys de la Guerra Civil en Espanya.

Entre 1937 i 1938 es va crear este pas per a protegir a la població civil dels bombardejos de "Les Paves".

Una volta finalisada la guerra, es va mantindre obert unint aixina dos parts de la ciutat.

Barri de Baix la Mar

En l'època migeval cristiana, en els sigles XIV i XV, comença a sorgir un arraval de la mar a partir del carrer Pont. Aparegueren les primeres vivendes i almagasens.

Encara que est arraval fora molt menut i sense cap tip de d'organissació, anà creixent fins que a partir del sigle XVII experimentà una forta consolidació en l'aparició de nous almagasens.

Pero la formació de l'arraval mariner fon un fet que prengué força durant tot el sigle XVIII i fossilisà en l'estructura urbana que encara hui presenta, gràcies al fort desenroll que tingué el port durant tot este sigle.

Llavors es produí un creiximent en paralel a la mar i aparegueren tota una série de carrers:

Al nort del carrer Pont, sant Pere, Senieta, Bitibau i sant Vicent. O la plaça de la Creu.

Al sur del carrer Pont, la plaça de sant Antoni i els carrers Sandunga i Fontanella.

Este creiximent quedà reflectit en les demandes dels veïns per a conseguir una major autoritat política sobre este barri. Durant la década de 1830 manté pràcticament el mateix nivell de riquesa que la ciutat.

Llavors va ocórrer un fet molt important per al barri mariner: la divisió de la ciutat de Dénia en dos entitats locals independents.

Per mig d'una iniciativa de quaranta veïns del barri de Baix la Mar, que pertanyien al gremi de navegants, presentaren a la Diputació Provincial d'Alacant la possibilitat de segregarse de la ciutat de Dénia.

Les demandes foren escoltades pels membres de la Diputació Provincial que decidiren otorgar la qualitat de poble ad este barri en el nom de Poble o Lloc de Diana, l'agost de 1837, reflectint este fet la millora de la vida i l'aument de la renda per càpita, en este barri, tradicionalment, més pobre.

Esta independència es va basar en una Llei Municipal de febrer de 1823, que facilitava la creació de pobles en relació a l'aument de població, indústria i riquesa a la nació espanyola.

La ciutat de Dénia, des d'un primer moment es va opondre frontalment ad esta decisió, passant a boicotejar qualsevol orde de la Diputació Provincial sobre esta independència del barri de Baix la Mar.

Dénia posseïa més de dos mil habitants i tots els servicis, mentres que Diana a penes reunia a mil habitants i es dedicava de forma exclusiva a la peixca i al comerç marítim agrupant a totes les professions que d'estes dos activitats es deriven: mariners, patrons, calafats, etc.

Pero les deficiències eren més que evidents, el nivell d'urbanisació era molt dolent, i les epidèmies se succeïen en problemes de salubritat per les aigües estancades.

Llavors Diana reclamà a la Diputació l'ajuda de Dénia, que no actuà de la manera que se li ordenà, per ajudar a Diana, desgastant més si cap la mala relació.

Además la delimitació del terme no estava gens clara. El major fracàs de Diana va ser el no poder establir els límits del nou terme.

Aixina Dénia apelava davant la Diputació Provincial, que la majoria de veïns de Diana, per les deficiències del propi lloc, desijaven tornar a formar part de Dénia.

També es varen enfrontar els dos pobles, al temps del repartiment dels fondos comuns o simplement pels dies de mercat.

Pareix ser que encara que la Diputació recolzava les raons de Diana per a millorar este repartiment de fondos comuns, Dénia els ometia impunement.

Diana aplega a crear dos companyies de la Milícia Nacional. Pero mai va conseguir armar la foto.

De manera continuada, durant els dos anys que va durar l'aventura de Diana, els polítics de Dénia varen aprofitar qualsevol problema per a demanar el reingrés com a arraval de la mar.

Els enfrontaments en Dénia varen continuar l'any 1838, fins que una Real Orde de 2 de maig de 1839, va dispondre el reingrés del Poble Nou de Diana en la Ciutat de Dénia, tornant a ser el barri de la Mar de Dénia.

La Torre del Consell del Castell de Dénia

La Torre del Consell del Castell de Dénia està orientada cap a migdia en el segon recint, sent sense dubte una de les parts més emblemàtiques del castell.

Esta torre va ser projectada com a lloc a on es reunien el justícia i els jurats, aixina com els càrrecs que formaven l'administració de la vila de Dénia. A part de les funcions militars d'una torre, dins d'ella es guardava l'armament de la vila.

S'ascendia llavors a la Torre del Consell, des del carrer de Baix havent

entre elles unes altres dependències d'us civil. En acabar la Guerra de Successió, l'utilitat per a l'us civil de la torre es pert i, en una época desconeguda, es va utilitzar com a aula, ya que també es va cridar Torre de la Gramàtica.

A mitan del segle XVIII la torre funcionava com a polvorí, rebent el nom d'almagasin de sant Miquel i es creu que va ser llavors quan es tapià el finestral gòtic.

Esta torre quadrada que té unes mides aproximades de 10 per 10 metres, sobre els anys 50 del segle passat es va remodelar a fondo.

Escultura de Playmobil, Dénia

Dénia ya té un **monument** per a recordar el 50 aniversari del rodage de la pel·lícula *El capitán Jones*, dirigida per **John Farrow**, un fet **històric** que va marcar el devindre de la **ciutat** durant els anys següents.

En el barri de Baix la Mar, a on es va rodar bona part de la pel·lícula, l'**escultura** **homenage** als 50 anys de *El capitán Jones* i produïda pel totpoderós **Samuel Bronston**. El monument, un clic de **Playmobil** de bronze de dos metres d'altura, ha segut una idea **original** de l'artista **local** Josep Lluís Saldanya i el seu soci Carles Rodríguez.

L'escultura s'ha ubicat en la confluència dels **carrers** de les Barques, Sant Vicent de la Mar i el carreró del Malcriat. A l'acte d'inauguració varen assistir el regidor de **Cultura**, Pau Reig, els promotors dels actes commemoratius del cinquantenari de *El Capitán Jones*, Antoni Reig i Miquel Crespo, els creadors de l'escultura, Josep Lluís Saldanya i Carles Rodríguez, i John Cabrera, director de localitzacions de la productora de Samuel Bronston i verdader artífex de l'elecció de Dénia per al rodage.

El port de Dénia

Els ports constituïxen elements importants que s'han superposts en l'evolució de l'humanitat. El port de Dénia reflectix la síntesis de molts avatars a lo llarg de l'història. Durant molt de temps ocupa Dénia un lloc destacat i canalisant el tràfic marí generat o destinat en bona part en València capital.

L'història portuària s'inicia prou, proporcionada per les característiques naturals de la zona, en l'Hemerescopi grec (va ser una fundació dels grecs situada entre el Xúquer i Cartagena. S'identifica en l'actual Dénia, a pesar de l'absència de restes arqueològiques concloents).

La ciutat de Dianium en l'època romana es consolida com a punt terminal d'una ruta que enllaçaria en Roma via Balears i Cerdenya vorejant el golf de Lleó. Però va ser durant l'època musulmana quan el port va tindre el seu màxim esplendor, prolongant la singladura de les naus que aplegaven de tots els llocs importants al Mediterràneu.

Dénia va ser centre nuclear d'un califat des d'a on es va pretendre llançar una ofensiva per a islamisar Roma, la seu de la cristiandat. En la conquesta de la ciutat de Dénia per Pere Ximénez Carròs, encarrec que li feu Jaume I, comença la seua decadència que troba el seu clímax en la guerra de Successió del segle XVIII, que practicament desertisa el seu entorn.

A partir de llavors, va seguir disminuint la seua àrea d'influència, als àmbits comarcals, lo que es tractaria de trencar sense èxit en l'arribada del ferrocarril i l'intent municipal de millorar les instal·lacions i la gestió, trobant una certa base econòmica en l'exportació de la pansa.

En 1892, el port, va ser classificat d'interés local, lo que va donar lloc a que l'ajuntament acometera en més entusiasme que realisme l'eixecució d'un projecte que s'esperava finançar en els ingressos supostament derivats del cobrament d'arbitres i taxes per l'utilització de les instal·lacions.

No va ser favorable la conjuntura econòmica i tampoc es va contar en la compresió dels veïns i dels usuaris, que preferien la fòrmula habitual centralista que traslladava a l'Estat responsabilitats i despeses.

En 1916 es liquida esta experiència ilusionada i el port de Dénia torna finalment a l'àmbit de la Comunitat Valenciana. L'importància portuària i estratègica de Dénia deixa de ser evident a mitjan del segle XVIII. Però el port, tal com el veem hui, respon a les obres de millora del seu ànim natural iniciades en 1897, que varen deixar un nou concepte molt diferent del que fins ad aquell moment havia existit.

L'idea d'altres països europeus sobre els ports és molt distinta de la que es té del litoral mediterràneu, especialment l'espanyol. Dénia ha comptat des de temps immemorials en un port natural, que ha segut la seua raó de ser. Durant casi cent anys, la millora del port se centrà únicament en la neteja del fondo i més avant el balisament de la bocana. Però a finals del segle passat, per a Dénia, tindre un port era tindre una àrea abrigada per esculleres de defensa, iguals a les que estaven construint en València, Alacant o Gandia.

Paradòxicament quan es finalisa la construcció de les esculleres, el tràfic portuari havia evolucionat de tal manera que es varen requerir nous plantejaments: major connexió terrestre, almagasens, plataformes, etc., més difícils d'obtindre, la qual cosa unit a la disminució de l'exportació de la pansa, que havia segut l'autèntic motor, deixa l'operativitat del port casi en les mateixes condicions inicials. Però no obstant Dénia va ser, fins a ben entrat el segle XVIII, el port millor situat per a donar eixida marítima als productes espanyols, en la seua ruta cap a Roma, a través d'Eivissa, Mallorca i l'estret de Bonifaci, que separa Còrsega de l'illa de Cerdenya.

Una altra important raó per a entendre la valoració estratègica que tenia el port, és sense dubte el control de la ruta del litoral des del cim del castell i del mont del Mongó.

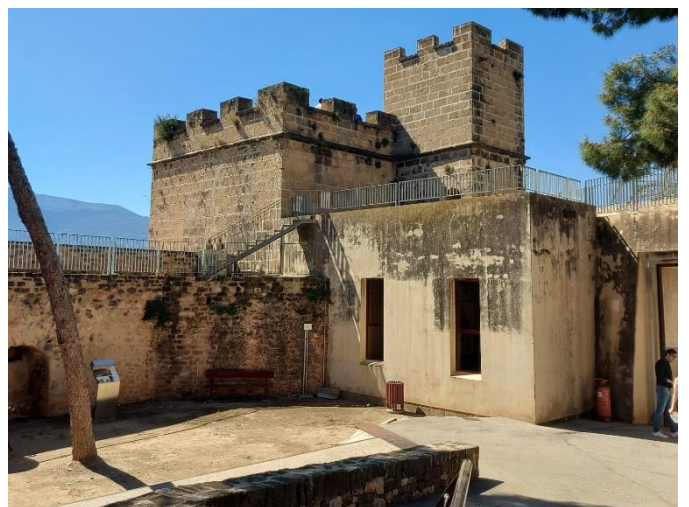
GALERIES DE FOTOS EN EL ENCONTRE DE DÉNIA 23 DE MARÇ

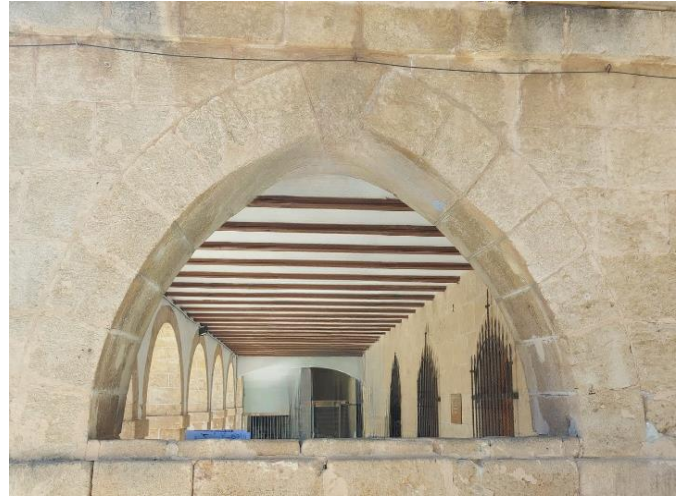

EL PRÒXIM ENCONTRE GERMANOR D'IDENTITATS CULTURALS SERÀ LO MÉS PRÒXIM POSSIBLE PER A ESTAR SEMPRE EN LLÍNEA DE LA CULTURA I L'HISTÒRIA DEL NOSTRE REGNE DE VALÈNCIA.

GERMANOR

CASTELL DE DÉNIA